

учить соціальним і культурним правилам поведінки, має психофізичну дію і значною мірою розвиває здібності дитини.

Щодо освітнього процесу початкової школи потрібно відмітити, що гра запускає неусвідомлене, мимовільне запам'ятовування, тобто учні запам'ятовують те, що і не прагнули запам'ятати, що пов'язане з особливим емоційним станом дитини, безпосередністю пізнання, яскравістю та позитивністю гри. Тому поєднання ігрової й освітньої діяльності учнів формує ігрові технології навчання. Гра має свої переваги для розвитку молодшого школяр: формує звичку зосереджуватися, відповідати за свої дії, мислити самостійно, розвивати увагу, уміння працювати в команді. У той самий час ігрові технології роблять освітній процес більш цікавим, створюють бадьорий настрій, виховують ініціативність і самостійність учнів в освітньому процесі початкової школи.

Онопрієнко Оксана Володимирівна,
доктор педагогічних наук, старший
науковий співробітник, завідувач відділу
початкової освіти імені О. Я. Савченко,
Інститут педагогіки НАПН України
(м. Київ)

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК ПЕРЕДУМОВА ДОСЯГНЕННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ТА ОЧІКУВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Проблема реалізації діяльнісного підходу в освітньому процесі початкової школи є вкрай актуальною. Хоча феномен діяльнісного підходу складно назвати новацією. Так, на межі XIX – XX століть цей підхід яскраво зарекомендував себе в концепції змісту освіти американського педагога і філософа Джона Дьюї і був утілений у практику проєктного навчання в низці країн світу, у тому числі у школах на території сучасної України. Наразі застосування зазначеного підходу є однією з засадничих умов функціонування початкової освіти, яка розвивається в парадигмі компетентнісного підходу, що за сутністю – особистісно орієнтований і діяльнісний.

Сутність діяльнісного підходу відбивають такі позиції: активне залучення дітей до процесу навчання; засвоєння змісту навчання у практичній діяльності; розвиток в учнів наскрізних умінь і компетентностей через досвід.

Реалізація діяльнісного підходу в навчанні молодших школярів зумовлена суб'єктивними потребами (до новоутворень діяльнісного характеру в молодшому шкільному віці належать способи виконання навчальної діяльності різного рівня складності, що виконуються дитиною з використанням сенсорних, інтелектуальних або практичних дій, прийомів та операцій репродуктивного і творчого плану) та об'єктивними обставинами (у нормативному забезпеченні початкової освіти посилено діяльнісний компонент у змісті й процесі навчання; він охоплює основні види і способи освітньої діяльності). У визначенні

обов'язкових і очікуваних результатів навчання чітко простежується діяльнісний складник. Покажемо це в табличному вираженні на прикладі математичної освітньої галузі (табл. 1).

Таблиця 1.

Розвиток обов'язкових та очікуваних результатів навчання

Загальні цілі: моделювання процесів і ситуацій, розроблення стратегій (планів) дій для розв'язання різноманітних задач			
Загальні результати: сприймає і перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану), будує допоміжну модель проблемної ситуації; моделює процес розв'язання проблемної ситуації і реалізує його			
Обов'язкові результати (I цикл): перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) у схему, таблицю, схематичний рисунок; обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на конкретне запитання; визначає дію для розв'язання проблемної ситуації, виконує її		Обов'язкові результати (II цикл): перетворює інформацію (почуту, побачену, прочитану) різними способами у схему, таблицю, схематичний рисунок; обирає дані, необхідні і достатні для розв'язання проблемної ситуації; обґрунтовує вибір дій для розв'язання проблемної ситуації; розв'язує проблемну ситуацію різними способами	
Змістові лінії: «Математичні задачі і дослідження»; «Робота з даними»			
Очікувані результати (1 клас): читає дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці; вносить дані до схем; створює допоміжну модель задачі доступними способами	Очікувані результати (2 клас): виділяє дані, вміщені в таблицях, графах, на схемах, лінійних діаграмах; вносить дані до таблиць; створює допоміжну модель задачі різними способами; обирає числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання	Очікувані результати (3 клас): читає нескладні таблиці, зчитує дані з графів, схем, діаграм; вносить дані до таблиць; обирає дані, необхідні і достатні для розв'язання проблемної ситуації; створює допоміжну модель задачі різними способами; створює математичну модель задачі	Очікувані результати (4 клас): читає нескладні таблиці, лінійні діаграми; добудовує лінійні діаграми; порівнює й узагальнює дані, вміщені в таблицях, на діаграмах; обирає дані, необхідні і достатні для розв'язання проблеми; створює допоміжну й математичну моделі задачі різними способами; створює

			математичну модель задачі
--	--	--	---------------------------

Дані таблиці засвідчують, що в результатах навчання простежується поступове нарощення складності вимог з огляду на передбачені для засвоєння учнями навчальні дії; урахування вікових можливостей дітей на різних циклах навчання щодо засвоєння змісту освіти у вигляді умінь і навичок; поступова трансформація умінь нижчого порядку у способи дій рівня функціональної грамотності та компетентності.

Діяльнісний підхід слугує підставою для розроблення як нормативного, так і дидактико-методичного (змістового, технологічного, інструментарного та ін.) забезпечення початкової освіти. Домінантами цього процесу можна визначити такі:

- дотримання логіки поступового нарощування складності змісту діяльності з огляду на передбачувані розумові дії та способи мислення;
- заохочення кожного виконавця до самостійної продуктивної діяльності;
- мотивування учнів до постанови особистісно і суспільно значущих цілей діяльності та їх реалізації;
- надання учасникам процесу свободи вибору форм і способів досягнення поставленої мети [1].

Застосування діяльнісного підходу до проектування результатів навчання дає підстави для визначення низки засадничих позицій для методичної організації освітнього процесу, а саме:

- діяльнісно-результатний підхід до визначення змісту навчального матеріалу;
- проектування освітнього процесу за смисловою схемою: взаємоузгоджені мета і результати навчання – змістове забезпечення реалізації мети – методичний супровід досягнення результатів – діяльнісні форми й методи навчання;
- орієнтація в навчанні на реальні можливості кожної дитини;
- спрямованість на взаємопов'язане формування в учнів ключових і предметних компетентностей, спільних для всіх компетентностей умінь;
- інтегрованість змісту на основі ключових компетентностей і наскрізних умінь;
- впровадження ефективних методик навчання, які враховують особливості розвитку психічних процесів сучасних дітей;
- поєднання зовнішніх і внутрішніх мотивів самонавчання, самоорганізації, самоконтролю учнів у різних видах ігрової і навчальної діяльності;
- використання різних форм співпраці дітей у середовищі навчання, яке здатне змінюватись залежно від мети діяльності.

Таким чином, упровадження діяльнісного підходу в практику початкового навчання є не лише новочасною тенденцією оновлення способів організації освітнього процесу, а й передумовою досягнення молодшими школярами обов'язкових та очікуваних результатів навчання. Його втілення на

нормативно-прикладному рівні забезпечує не лише актуальні потреби сучасної дитини, а й закладає потенціал для її перспективного розвитку, готовності продовжувати навчання [2].

Список використаних джерел

1. Онопрієнко О. В. Дидактико-методичні засади контролю й оцінювання навчальних досягнень молодших школярів : монографія Київ, 2020. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/726042/>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти: Рішення Колегії Міністерства освіти і науки України : станом на МОН 27 жовт. 2016. URL: <http://surl.li/uawan>

Панченко Катерина Геннадіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького; науковий керівник – **Шпак Валентина Павлівна**, доктор педагогічних наук, професор кафедри початкової освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького (м. Черкаси)

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Завданням сучасної початкової школи є формування особистості молодшого школяра, який не лише має глибокі теоретичні знання, але і здатний самостійно, творчо застосовувати їх у постійно змінюваних умовах, а також його підготовка до розв'язання широкого кола проблем, оволодіння дослідницькою діяльністю, спрямованою на саморозвиток. Державним стандартом початкової освіти передбачено оволодіння учнями певним практичним досвідом, що вимагає від вчителя творчого підходу до організації освітньої діяльності молодших школярів на якісно новому рівні [2]. У зв'язку з цим постає необхідність і актуальність реалізації діяльнісного підходу в ході вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Для організації експериментальної роботи нами складено програму експерименту. Мета експериментального дослідження полягає у визначенні ефективності формування дослідницьких умінь молодших школярів на уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Відповідно до мети визначено такі завдання експерименту: розробити критерії і показники рівнів сформованості дослідницьких умінь молодших школярів; дібрати методи діагностування дослідницьких умінь молодших школярів; виявити ефективність різних методів, засобів і прийомів формування